

ג'ני יוצאת למסע

היגלטי פיגלטי פופ, סיפר ואייר:
מורים סנדק, נוסח עברי: יהודה אטלם,
הד ארצי / שבא, 97 עמ'.

יה

יגלטי פיגלטי פופ' הוא שמו של שיר שטות (אי-גיון), שטפח על פני כוונותיו של מחברו. השיר מופר היום לבני התרבויות דוברות האנגלית, וכמעט כולם מניחים שהוא אחד מהטקסטים הרבים, המופיעים בקובץ המעשיות העממיות 'אמא אווזה'. לאמיתו של דבר, השיר נכתב כהתרסה נגד הקובץ הזה וכל מה שהוא מייצג. מחברו, המחנך וסופר הילדים האמריקני סמיואל גריסוולד גודריץ', ביקש לכתוב אותו כדוגמה וכמופת לטיפשותם של שירי השטות. רצה הגורל והסיפורים הרציונאליים והדידאקטיים הרבים, שגודריץ' כתב, נשכחו מזמן, ואילו 'היגלטי פיגלטי פופ', ללא ספק למורת רוחו של המחבר, הפך לאחד משירי השטות האהובים בעולם האנגלו-סקסי. זהו שיר שקשה לתרגמו. יש בו חמש שורות בלבד, הראשונה והאחרונה חוזרות על השם: היגלטי פיגלטי פופ. שלוש השורות האחרות מתארות את הכלב שאכל את המוט, החזיר שמיהר והחתול שהצטמרר. השיר הקצר הזה הוא הבסיס לספרו של מורים סנדק, שראה אור לראשונה ב-1967 והספיק בינתיים

'היגלטי פיגלטי פופ'. על החיים ועל המוות

לרכוש לו מעריצים רבים. כל מבוגר, שראה את הספר בידי, עצר בהתפעלות ובהתפעמות והגיב בכעין התרחבות הלב „אוי, איזה יופי של ספר”. כך זכיתי בהוכחה נוספת לכך שהספר משתייך לאותה קבוצה, קטנה יחסית, של ספרים לילדים, שמבוגרים אוהבים לאהוב. גם ציור השער המופלא של סנדק, אחד המאיירים המחוננים ביותר לילדים, תרם את חלקו.

ג'ני, גיבורת הספר, היא כלבה העוזבת בית חם ויוצאת למסע חניכה בעולם הגדול, שבמהלכו היא מבקשת להפוך לשחקנית ראשית בתיאטרון של אמא אווזה. תוך כדי כך היא נקלעת להרפתקאות זרות ומזרות, חלקן לקוחות מהתיאטרון של הספרים, חלקן סתם מהתיאטרון וחלקן מתיאטרון האבסורד. ג'ני עוזבת את הבית בנימוק ש„חייב להיות לחיים איזה טעם נוסף מלבד שיהיה לך הכל”. היא מתנסה באובדן כל הטוב שידעה, נמצאת בסכנת חיים, ובסופו של דבר מגשימה חלום ומשתתפת כשחקנית ראשית בהצגה, הממחיזה את השיר. בין היותה כלבה שיש לה הכל לבין הגשמת החלום היא מתנסה באובדן רכושה, מה שמביא אותה לומר ש„חייב להיות לחיים איזה טעם נוסף מלבד שלא יהיה לך כלום”. בקיצור, כסף זה לא הכל בחיים. במובן זה מדובר כאן בעוד סיפור פילוסופי לכאורה, על מה שנותן טעם לחיים. לזכותו של סנדק ייאמר, שבניגוד לספרים אחרים בז'אנר הזה, הוא משאיר את השאלה פתוחה, והתשובה נותרת רב-משמעית ומאפשרת פרשנויות שונות.

המתכון שעליו מבוסס הספר מופר. צירוף של חוויות מהעולם הזה ושלא מהעולם הזה (בשני המובנים של המלה) יוצר סיפור הרפתקאות פנטסטי, שיש לו ניחוח פילוסופי והוא מיועד לבני כל הגילים, בהנחה - חסרת שחר, לדעתי - שספר ילדים טוב הוא זה שגם מבוגרים נהנים ממנו.

סנדק יודע לכתוב, והוא זכה לתרגום משובח וקולח לעברית. חבל רק שיהודה אטלס לא מצא פיתרון תרגומי ל'מופ', שמוזכר באחרית הדבר בתור מוט של ספונג'ה. השילוב בין האיגיון למושגים קונקרטיים כמו מטאטא הוא אחד מסימני הז'אנר.

'היגלטי פיגלטי פופ' עשיר מאוד במטאפוריקה על החיים ועל המוות, טעון באינסוף משמעויות פסיכולוגיות-פרוידיאניות, כמו חרדת נטישה ופחד מוות, ושולח אל הביוגרפיה של סנדק: התינוקת שג'ני אמורה לטפל בה צוירה על פי דיוקן ילדות ישן מהארון המשפחתי של סנדק, וכך גם הכלבה. היתה לו כלבה בשם ג'ני, והוא היה קשור אליה מאוד. נתונים אלה איפשרו לו להתעמק בשאלה הגדולה 'מה נותן טעם לחיים?'

עלי להודות, שדי נמאס לי מספרים המתחזים לספרים לילדים. כוונתי לספרים המסתירים בתוכם תילי תילים של הגיגים נסתרים, כדי שמבוגרים יתפעלו מהמסר העמוק, אבל הבנאלי והפשטני, שלא נוח להעבירו בספרות המחשיבה את עצמה 'למבוגרים'. אולי הגיע הזמן לחזור ולכתוב ספרים לילדים שבאמת פונים לילדים. איוריו של סנדק הם בעיני הדבר הנפלא ביותר בספר. כשהוא מאייר לילדים, הוא אינו מנסה לקרוץ גם להוריהם.

■ זהר שביט